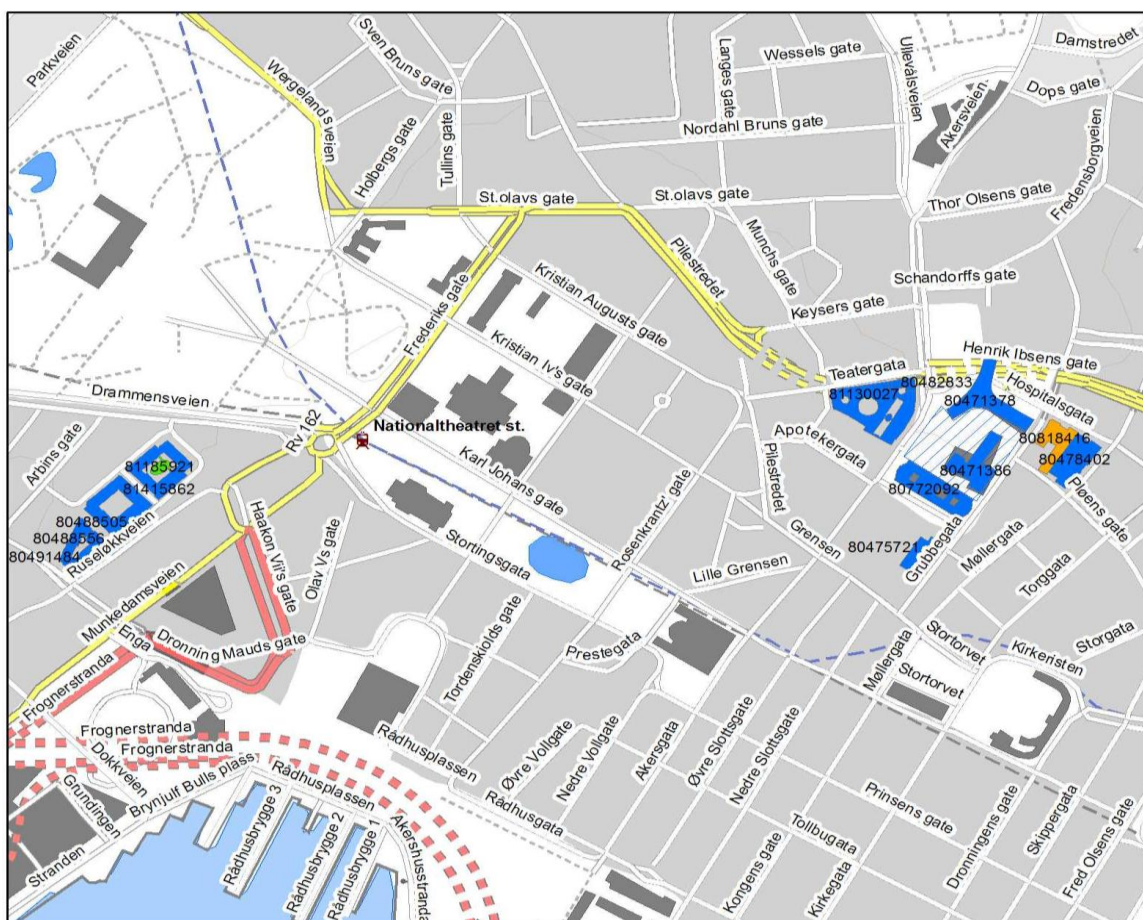

Høring av verneforslag for regjeringskvartalet og Victoria terrasse

Landsverneplan FAD

- Verneklasse 1
- Verneklasse 2
- Verneklasse ukjent

Sign: Bjørg Pettersen
Dato: 28.05.2009

Meter
0 50 100 200

**Delplan av
Landsverneplan for Fornyings-, administrasjons- og
kirkedepartementet (FAD)**

22. juni 2010

Innledning

Planarbeidets bakgrunn og formål

I 2003 igangsatte daværende Arbeids- og administrasjonsdepartement (AAD) – nåværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement (FAD) – prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE), for å koordinere en gjennomgang av statlig eiendomsmasse i sivil sektor. Fra høsten 2009 overtok Miljøverndepartementet (MD) ansvaret for prosjektet. Hensikten med arbeidet er å identifisere kulturminneverdiene i eiendommene og gi disse et formelt vern. Formålet er å bevare et representativt utvalg statlige eiendommer som kan dokumentere viktige sider av statens virksomhet, eller som av andre grunner har høy verneverdi.

Gjennomføringen av det statlige vernearbeidet er lagt til den enkelte sektor slik at hvert departement er ansvarlig for at eiendomsmassen tilknyttet egen sektor blir evaluert. Arbeidet skal munne ut i sektorvise landsverneplaner som presenterer de eiendommene som foreslås vernet.

Landsverneplanen for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) skal gi en oversikt over statens historie og de eiendommer som er med å dokumentere denne historien. Planen vil danne grunnlag for videre forvaltning av sektorens kulturhistoriske eiendommer. Det er videre et mål å bidra til økt bevissthet og kompetanse om sektorens historie og kulturminneforvaltning.

Som en separat del av landsverneplanen for FAD presenteres her forslag til verneplan for regjeringskvartalet og Victoria terrasse.

Avgrensninger

Arbeidet innenfor denne høringen er avgrenset til de eiendommene som er i bruk som departementskontorer i dag og som eies av staten. Høringen omfatter regjeringskvartalet, inkludert Møllergata 19 og Grubbegata 1 samt Victoria terrasse.

Høringen iverksettes nå fordi det er naturlig å fremme Regjeringsanleggene som egen frednings-forskrift.

Som følge av sektorprinsippet skulle Miljøverndepartementet (MD) og Forsvarsdepartementet (FD) også vært med. Imidlertid holder disse departementene til i Forsvarets bygninger, og er allerede vurdert i landsvernplan for Forsvaret; *Verneplan for Akershus festning* (1998).

Når det gjelder R6 som er under oppføring, inkluderer anlegget Keysersgt. 6 somer i fredningsprosess med begrunnelse i at det er en gammel bygård med fine kvaliteter både eksteriørt og interiørt. R6 som regjeringskompleks er ikke behandlet her; ettersom den får vise om anlegget blir fredningsverdig.

Organisering og arbeidsform

FAD er oppdragsgiver og ansvarlig for at det skal utarbeides en landsverneplan for FADs samlede ansvarsområder. Arbeidet har vært delt i et forprosjekt, utarbeidelse av historiedelen samt innledende verne vurderinger og utarbeidelse av selve landsverneplanen hvorav regjeringskvartalet og Victoria terrasse er en del. Det vil senere utarbeides landsverneplan for resten av FADs eiendomsportefølje.

Historiearbeidet ble, som oppfølging av SKE-prosjektets generelle retningslinjer, igangsatt tidlig i planarbeidet. Historiker Herdis Kolle førte historiedelen i pennen, og ferdig manus ble trykket i 2008 med tittel *Statens sentrale bygninger i Noreg 1536 – 2007*. Det understrekes at historiedelen er skrevet i forhold til FADs samlede ansvarsområder; ikke spesielt for oppgavene knyttet til sentralforvaltningen og departementsbygningene som denne høringen omfatter.

Prosjektgruppen i Statsbygg har bestått av Øivind Skøien, Jørn Hilmar Fundingsrud, Anders Kalstad, Ragnhild Hoel, Charlotte Peder-Ellefsen, Mette Jakobsen, Siri Schrøder Vesterkjær, Pauline Gjøsteen og Geir Thomas Risåsen – alle i Statsbyggs kulturminneseksjon. I tillegg har Tarja Koskinen fra Statsbyggs utviklingsavdeling bidratt. Prosjektansvarlig i Statsbygg har vært Stig P. Pettersen, direktør for Faglig ressursenter.

Egen høring av denne delplanen er en del Statsbyggs oppdrag. Koordineringen av det praktiske arbeidet har skjedd gjennom en koordineringsgruppe sammensatt av følgende faste representanter: Kaare Falkenberg fra FAD, Leif Anker og Marit Vestvik fra SKE (fram til sekretariatet ble nedlagt høsten 2009), Ingrid Djupedal og Marit Vestvik fra RA samt Anders Kalstad og Siri Schrøder Vesterkjær fra Statsbygg. Arbeidet i denne gruppen har vært ledet av Statsbygg.

Statsbygg har foretatt flere befaringer og samlet inn foto og øvrig dokumentasjon for alle aktuelle eiendommer. Riksantikvaren har deltatt på flere av disse. Forvaltere og brukere har også vært verdifulle bidragsytere. Relevant materiale og kulturminnefaglige vurderinger er lagt inn i SKE-basen (se Leserveiledning) og justert etter drøftinger i koordineringsgruppen. Arbeidet med forbedring av tekst og billedmateriale i SKE-basen fortsetter fortløpende.

Oppfølging av arbeidet med planen

Landsverneplanen er ferdig først etter en lang prosess: Etter at departementet har gjennomført denne etatsinterne høringen og høringssvarene er behandlet, skal planen oversendes Riksantikvaren til endelig godkjenning. Riksantikvaren iverksetter den formelle forskrifts-fredningen. Departementet og den enkelte eiendomsforvalter har ansvar for at det utarbeides forvaltningsplan for alle bygningene som gis vern. Slik vil planen bli tatt i bruk i den daglige forvaltningen av eiendommene.

Prosedyre og anbefaling for det videre arbeidet med planen er beskrevet i *Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer*, FAD 2006. I tråd med denne som er forankret i kongelig resolusjon vedtatt 01.09.2006, skal det utarbeides forvaltningsplaner for alle eiendommer som omfattes av landsverneplaner eller er vernet gjennom tidligere formelle vedtak. Forvaltningsplanene vil gå dypere inn i operasjonalisering av vernet som er gitt de enkelte bygningene og hvordan de skal forvaltes.

Bruk høringen

Utvalget i en landsverneplan skal være "eksklusivt". Vi håper så langt å ha lykket med et representativt utvalg som gir et godt bilde av statsadministrasjonens byggevirkosomhet i nyere tid fram til dags dato.

Det er viktig at høringen gir mulighet til å korrigere både fakta og vurderinger. Det inviteres til tilbakemelding om både det som er beskrevet og det som eventuelt måtte være uteglemt.

For å få best mulig samlet forståelse og oversikt, har vi laget denne introduksjonen. Vi håper at den sammen med verneforslagene, som ligger som egne filer på FADs hjemmeside, vil gi den nødvendige begrunnelsen for hver enkelt bygning som er valgt ut og foreslått vernet. Plasshensyn begrenser muligheten til å gi en mer utdypende og fullstendig begrunnelse under hver enkelt bygning i katalogen. Det vil være nyttig å lese alle verneforslagene, da de vil utfylle hverandre og gi en bedre forståelse av departementsbygningenes særpreg, bygningenes innbyrdes forskjeller og spesielle kvaliteter.

Vernekategorier og formelle virkemidler

Riksantikvarens veileder *Arbeid med statlige verneplaner* (2005), angir vernekategoriene i en landsverneplan. Disse kategoriene er benyttet av FAD i veilederen *Forvaltning av statens kulturhistoriske egedommar* (2006), som sammen med kongelig resolusjon av 01.11.2006, fastlegger prosedyrer for planarbeidet. De aktuelle vernekategoriene er:

Verneklasse 1: Omfatter kulturminner og kulturmiljøer som forutsettes fredet etter kulturminneloven. Det omfatter 9 bygninger, men ikke nødvendigvis hele bygningen. Det kan være soner i interiøret eller et enkelt rom, og for de deler av bygningen som fredes skal alle endringer og tiltak ut over vanlig vedlikehold godkjennes av Riksantikvaren før de kan igangsettes.

Kulturminneloven § 22 a gir Riksantikvaren anledning til å frede statlige bygninger og anlegg gjennom forskrift. Dette innebærer en forenkling i forhold til ordinære fredningsprosesser og vedtak. Landsverneplanene gjør bruk av slik forenklet forskriftsfredning (og er derfor avgrenset til statlig eiendom).

Det er viktig å presisere at fredning av en bygning ikke betyr stillstand.

Landsverneplanarbeidet er spesielt ved det at det omfatter bygninger som er i bruk og fortsatt skal brukes og utvikles. Fredning betyr i denne sammenheng mer *styrt utvikling*; at tiltak drøftes med vernemyndigheter før iverksetting for å høyne bevisstheten om kvalitetene ved den enkelte bygning.

Verneklasse 2: Omfatter kulturminner og kulturmiljøer som forutsettes vernet i kraft av landsverneplanen, eller som allerede er underlagt vern gjennom plan- og bygningsloven. Kulturminnehensyn ved endring og tiltak ut over vanlig vedlikehold skal ivaretas av egen virksomhet, gjennom egen eller ekstern kulturminnekompetanse. Verneklasse 2 gir ikke et juridisk bindende vern og er i første rekke et selvpålagt, etatsinternt vern. Kulturminner og –miljøer i verneklasse 2 skal kunne fremmes til regulering gjennom bruk av hensynssone etter plan- og bygningsloven. Begrepet *hensynssone* ble innført ved siste revisjon av loven (gjeldende fra 01.07.2009) og åpner for at vernet også kan omfatte materialbruk og interiører – noe det tidligere reguleringsformålet *spesialområde bevaring* ikke omfattet. Ved eventuell avhending av eiendommer i denne verneklassen, må eiendomsbesitter vurdere regulering før salg. Kulturminnemyndighet kan også kreve regulering før salg.

Oppfølging av vernehensyn av både verneklasse 1 og 2 vil være gjenstand for departementets etatsstyring.

I katalogoppslagene over alle eiendommer utvalgt til vern framkommer det under hver bygning hvilken vernekategori som er foreslått.

Merk: Selv om det i verneforslagene kan stå "Verneklasse 1, fredning Eksteriør/Interiør" så betyr ikke det at hele bygningen nødvendigvis er foreslått fredet utvendig og innvendig. Det må leses videre på katalogoppslaget for hver enkelt bygning under "Vern – Formål – Begrunnelse – Omfang" for nyanseringer. En bygning kan også – i tillegg til verneklasse 1 – ha deler foreslått i verneklasse 2, men det er bare det strengeste vernet som vises i verneforslaget. Databasen er laget med noen begrensninger vi ikke kan gjøre noe med.

Generelle kriterier for utvelgelse og vern

Landsverneplanarbeidet er avgrenset til å omfatte all eiendom som eies av staten og er i bruk av sektoren i dag. Utvelgelsen av kulturhistoriske eiendommer i statlige landsverneplaner er basert på egne utvelgelseskriterier for landsverneplanarbeidet i tillegg til Riksantikvarens tradisjonelle vernekriterier, jf. *Veileder og eksempelsamling for katalogdelen i en landsverneplan* (SKE/FAD).

Hovedkriteriet for utvelgelse av den enkelte eiendom er hvorvidt eiendommen dokumenterer sentrale deler av sektorens historiske utvikling, og viser hvordan hendelser, politiske vedtak og lovendringer kommer til uttrykk i eiendomsmassen.

Riksantikvarens kriterier for verneverdier har man i senere tid ofte delt i to grupper: Dokumentasjons-/kunnskapsverdi (historisk kildeverdi) og opplevelsesverdi (symbolverdi, identitetsverdi, miljøverdi, arkitektonisk og kunstnerisk verdi osv). Disse verdiene må i tillegg vektas i forhold til forsterkende forutsetninger som blant annet autenticitet, representativitet /sjeldenhet, pedagogisk verdi og teknisk tilstand. Se også *Alle tiders kulturminner* (Riksantikvaren 2004).

Delplanen

Utgangspunktet for verne vurdering og utvelgelse har vært de departementskontorene som i dag er i bruk.

Møllergata 19, Grubbegata 1 og Victoria terrasse er formålsbygde, men ikke til det bygningene huser i dag: Møllergata 19 ble oppført som hovedpolitistasjon 1862- 66 med politi- og rettslokaler, Grubbegata 1 ble oppført som tinghus 1937-40, og Victoria terrasse ble oppført som fasjonalelt boligkompleks 1884-90. Men gjennomgående for alle bygningene innenfor denne høringen er at de er tegnet av anerkjente arkitekter og oppført med kvalitet i materialbruken. Arkitektonisk verdi er derfor en fremtredende utvalgskriterium.

Nedenfor følger en oversikt over nøkkeltall. Se for øvrig detaljert presentasjon av de enkelte eiendommene og bygningene i den enkelte bygnings katalogoppslag.

Nøkkeltall

Regjeringskvartalet og Victoria terrasse består til sammen av 21 bygninger hvorav 10 bygninger er foreslått vernet: 9 i Verneklasse 1 (fredning) og 1 i Verneklasse 2.

Noen av eiendommene har allerede vernestatus. Av de 10 bygningene som foreslås vernet er 4 allerede underlagt lokalt vern.

Miljøverndepartementets og Forsvarsdepartementets lokaler omfattes ikke av denne høringen. Begge departementene holder til i bygninger på Akershus som er behandlet i Forsvarets landsverneplan *Verneplan for Akershus festning (1998)*.

R6 er under realisering og er heller ikke behandlet i denne høringen.

Leserveiledning

Dokumentasjonen av bygningene og forslagene til vern ligger i en database kalt SKE-basen. Rapporter fra denne databasen utgjør beskrivelsen av forslag til vern som vises her. Disse rapportene inneholder bildedokumentasjon og opplysninger om grunneiendom, bygnings- og institusjonshistorie, verneverdi med mer. Hver institusjon eller lokalitet er benevnt som *kompleks*, og det er derfor to typer rapporter: Først en samlet *kompleksrapport*, deretter en mer spesifikk *bygningsrapport* for den eller de bygningene i komplekset som foreslås vernet. Nedenfor forklares betydningen av noen viktige tekstfelter og kartsymboler som brukes i disse rapportene.

Kompleksrapport

Rapporten har på første side en tabell med overskriften *Bygningsoversikt, omfang vern* der det gis oversikt over bygninger som foreslås vernet, og verneklasse og omfang for hver bygning. Disse opplysningene gjenfinnes også i hver enkelt bygningsrapport, men da med en

[illegible]

Slide

Bygningsrapport

Byggningsrapport

8